

Eva Salzmannová,
Jan Vlasák
a Dana Batulková
na působivé scéně
a v režii Davida
Radoka

FOTO MARTIN ŠPELDA

Vzpomínka na VÁCLAVA HAVLA v Divadle ABC

Žebrácká opera stárne, bohužel

DIVADLO Před necelými třiceti lety se českými a moravskými divadly prohnala vlna havlomanie. Divadelníci, spoluvtvořci listopadového převratu, hodlali na jeviště vrátit zakázaného autora a pochopitelně i nalákat diváky zpátky do hlediště, jelikož návštěvnická krize už klepala na dveře.

Hry Václava Havla se tak hrály v každém druhém divadle, a to ani moc nepřeháním. Většinu inscenací jsem zhlédl na vlastní oči a nebyval to dvakrát radostný zážitek. Zejména v případech, kdy se oblastní scény, co neměly po dvacet let zkušenost s poetikou absurdního divadla a jeho havlovskou odnoží, pustily třeba do autorovy prvotiny *Zahradní slavnost*. Obávám se, že jim připadala nejkomedialnější, a tak ji divákům předhodily v temperamentním provedení situační frašky. Odliv diváků však pokračoval a havlovská vlna se brzy vyčerpala.

Tím zřetelněji pak vystoupili do popředí režiséři, kteří Havlovu dramatickému světu rozuměli a zanechávali po sobě výjimečné inscenace. Připomeňme alespoň dva: Jana Grossmana a Andreje Kroba. První jmenovaný stačil v Havlově domovském Divadle Na zábradlí inscenovat *Largo desolato* a *Pokoušení* v silně groteskní interpretaci a s výraznými hereckými výkony. Havlovu duchu byly však věrnější méně oslnivé insce-

nace Andreje Kroba, jenž se svým Divadlem na tahu a později s dalšími soubory postupně představil kompletní dramatické dílo. Hlavní postavou každého na text soustředěného představení se stal Havlův jazyk, jeho osobní patent, s nímž si v různých obměnách vystačil po celý autorský život.

Dalším režisérem, který dokázal jevištně polidštit havlovský přece jen umělý svět, se až s velkým časovým odstupem stal David Radok, který v roce 2008 v Divadle Archa inscenoval autorovu poslední hru – *Odcházení*. Jakkoli se hra ironicky vyrovnávala s prezidentovým ústupem z politické scény, Radokova inscenace zařala divákům pod kůži existenciální spár blížícího se Havlova definitivního odchodu.

Režisér Radok dnes nastudoval pro Divadlo ABC hru *Žebrácká opera*, která má sama o sobě tak pozoruhodnou historii, že ji nemůžeme nezmínit. Původně ji mladý úspěšný dramatik ze Zábradlí psal pro Činoherní klub jako pandán k původní hře Johna Gaye a jako polemiku s verzí Bertolta Brechta. Mezitím však spadla klec normalizace a hru mohl autor leda tak předčítat svým blízkým. Stal se však zázrak občanské statečnosti a hry se ujal právě Andrej Krob se svými kamarády a v roce 1975 přivedl na svět dnes už legendární premiéru v hospodském sále v Horních Počernicích.

Tehdy to pro všechny zúčastněné musela být hraniční osobní událost: na pár hodin se v dusivém smogu normalizace mohli nadechnout osvobozujícího vzduchu tvůrčí svobody. Za svůj divácký zážitek pak zaplatili estébáckou šikanou.

Ani v nejmenším nemíním srovnávat tehdejší premiéru s tou dnešní, něco se ale za těch pětadvaceti let odehrát muselo. Řekl bych to jednou větou: ze zakázaného, kriminalizovaného autora se stal klasik, milovaný svými příznivci až nekriticky. Soudím tak podle matných reakcí publika během představení a nadšeného aplausu při děkovačce: málokdo by otevřeně přiznal, že se chvílemi i nudil. Nelze přitom říci, že by se někde stala chyba, tedy až na jeden zásadní detail, že vzývaná aktuálnost Havlovy hry je ponejvíce už jen zbožným přáním. Na tom nic nemění skutečnost, že *Žebrácká opera* představuje nesmírně vtipnou, kompozičně důslednou a jazykově vynalézavou hru, avšak jde už o dobově podmíněnou klasiku.

Režisér Radok ji tak i divákům nabízí: herci vrší svá alibistická souvětí jako pyramidy z karet, obrazy rytmizuje zavírání oponek, hudební podkres je ironicky šantánový. Viditelnější slabinu představuje pouze výkon Martina Donutíla v úloze Macheatha, který do role šarmantního svůdníka ještě herecky nedozrál. Zato Jan Vlasák a Hanuš Bor (Peachum a Lockit) jsou v rolích jeho protivníků přímo v rozkvětu svých sil, jak ušit na hlavičku charaktery zábavně úlisných mistrů manipulace.

RICHARD ERML

